

УДК 811.161.2'282.2'373/23 (477.8)

ББК 81.411.1-5

ГУЦУЛЬСЬКО-ЗАХІДНОПОЛІСЬКІ ЛЕКСИЧНІ ПАРАЛЕЛІ (НА МАТЕРІАЛІ ПРИЗВИСЬК ЖИТЕЛІВ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ)

Наталія Шульська (Луцьк)

На матеріалі неофіційної антропонімії Західного Полісся (прізвиськ) проведено гуцульсько-західнополіські лексичні паралелі, простежено семантику лексем – твірних основ прізвиськ і відповідність їх мотиваційній характеристиці; окремо виділено семантично різні діалектизми Гуцульщини і Західного Полісся. Описано прізвиська, твірною базою яких слугувала гуцульська лексика, не зафіксована в західнополіських говірках. Такі прізвиська цікаві, оскільки дозволяють простежити ментальний уклад іншого регіону.

Ключові слова: прізвисько, гуцульська мова, Гуцульщина, Західне Полісся, лексичні паралелі.

NATALIA SHULSKA. GUZUL-WESTERN LEXICAL PARALLELS (ON THE NICKNAMES OF WESTERN POLISSYA)

On the material unofficial antroponymia of Western Polesya (nicknames) held Huzul-Western lexical parallels traced semantics tokens – generators and bases nicknames match their motivational characteristics, separately allocated semantically different dialectisms Huzulshcyna and Western Polesya. We describe the nicknames, which served as a basis of generators Huzul language is not recorded in the Western Dialect. These nicknames are interesting, as they allow to trace the mental way of another region.

Key words: nickname, Huzul language, Huzulshcyna, Western Polesya, lexical parallels.

Гуцульщина і Західне Полісся – два різні культурно-історичні регіони зі своїм ментальним укладом, етнографією, говірковими особливостями, що зумовлено територіальною віддаленістю, географічною специфікою, історичним минулим. Незважаючи на це, прізвиськова система цих двох діалектних ареалів акумулює в собі весь колорит невичерпної назвотворчості українців, гумористичну культуру нашого народу. Завдяки неофіційним особовим іменуванням, як оригінальній мовотворчості, ми пізнаємо особливості національного світосприйняття. Прізвиська – це своєрідний контроль за поведінкою кожного мовця у межах сільського колективу, його “візитівка” (хай і негативна) в комунікативних ситуаціях.

Гуцульські і західнополіські прізвиська, хоч створені мовцями різних етнічних і говіркових груп і часто мають оказіональний характер, загалом відображають тенденційні мотиви номінації (за зовнішнім виглядом, внутрішніми рисами, мовленнєвою специфікою, відіменні, вмотивовані незвичайним випадком у житті людини і т. ін.). Це зумовлено природою

неофіційного антропонімотворення. Для прикладу пор. гуц. *Грудéй, Губáч, Зубáль, Кривéй, Товстíй, Хромéй, Бик* [Піпаш, 241–244], *Жерéбний, Білий, Чебура́шка, Гру́бий, Дуб* [2, 203] і тотожні західнополіські прізвиська: *Хромíй* || *Храмóй* ‘кульгає’ [СППУ III, 216], *Чибура́шка* (Бужанка Ів, Копачівка Рж, Олеськ, Полапи Лбм, Перемиль Гр, Привітне, Холопичі Лк) || *Чибура́шка* ‘має великі вуха’ (Проходи Лбш) – побутує у 41 н. пп., *Тóвстий* || *Тóлстий* ‘повний’ (Грибовиця Ів), *Білий* || *Бéлий* || *Бéли* || *Б’яли* [СППУ I, 108–109] ‘за пігментацією волосся, шкіри’. Як стверджує М. П. Лесюк, “у номенклатурі гуцульських прізвиськ є немало назв зоофорного та фітофорного походження, які певною мірою відбивають характер чи образ іменованого: *Кóник, Собáчка, Зáець, Козу́тик, Воробéц*” [1, 233]. Це ж спостерігаємо і серед лексичного матеріалу західнополіських прізвиськ, де фауно- і флорономени зазнають виразної метафоризації, пор.: ‘високі’: *Жира́фа* (Лудин В-В, Рожище Рж), *Лозá* (Ворончин Рж), *Топóля* (Рожище Рж); ‘міцної статури, повні’: *Ведмíдь* (Берестяни Квр), *Кабáн* (Берестяни Квр, Рудники Мн), *Кобíла* (Берестяни Квр), *Мáмунт* (Тихотин Рж), *Слон* (Шлапань Рж). Переважно спільні і словотвірні моделі, використані в неофіційних іменуваннях чоловіків і жінок порівняємо гуцульські найменування синів за батьком (дідом): *Анто́шків, Капрáлів, Королю* □ *к Пилі́нів*; матір’ю (бабою): *Ді́летишин, Дубíнин, Королі́шин*; дружин за чоловіком: *Анто́щи́ха, Заячі́ха, Дані́лиха, Шті́блиха*; доньки за батьком: *Владикóва, Владичка, Григорчу́чка* [2, 199–203] і в говірці с. Берестяни Квр: *Барабу́сов, Рíндалюв, Михóдюв; Бугаї* □ *ха Бичі́ха, Никоді́миха, Зáйцьова, Бі́льшові́чка* і т. ін. Вони лише можуть відрізнитися фонетичним оформленням чи ступенем активності в неофіційній комунікації.

Попри територіальну віддаленість двох західних регіонів, у багатьох західнополіських селах побутує прізвисько *Гуцул*, яке виявляє як пряму характеристику – вказує на територіальну належність (родом з Гуцульщини), так і вторинну номінацію – іменує “чужу” людину, що прийшла з будь-якої іншої території. Часто таке прізвисько носії одержували за особливостями свого мовлення, коли в розмові вживали “чужі”, незвичні для Західного Полісся слова: *Ву́йко* (Сильне Квр), *Газду́н, Газді́ня* (Радовичі Тр), *Кóгут* (Сильне Квр, Хотешів

К-К), *Мéштити* (Лаврів Лц) і т. ін. Крім того, прізвиська *Гуцу́л* і *Гуцу́лка* з'явилися на Західному Поліссі в той час, коли поліщуки їздили на заробітки в гуцульські краї.

Гуцульська діалектна лексика, що скомпілювала в собі архаїзми та інновації, інтерферентні явища, власне діалектизми – багате поле для наукових пошуків, зокрема й антропонімічних. Адже прізвиस्कотворення і говірка – взаємопов'язані явища, бо вулична назва виникає і функціонує в живому спонтанному мовленні, де найповніше зреалізовує свої функції. Якраз у діалектному середовищі побутує найбільша кількість синонімів на позначення прізвиська чи неофіційної особової назви. У говірках Гуцульщини, крім поширеного терміна *прізвисько*, засвідчено такі назви: *прорéкло*, *прізвищи*, *прозивáння* [Піпаш, 151, 157], а також *шпiцнáмен* || *шпiцнáми* || *шпiцнáмено* ‘прізвисько’ [ГГ, 220]. У значенні ‘давати комусь прізвисько, прозивати; висміювати когось’ вживані лексеми *прізви́шкувáти* || *прізви́шкувáтиси* || *обзивáти* || *прозивáти* [Піпаш, 157] і *обзивáтися* [ГГ, 134]. На Західному Поліссі використовують свої специфічні назви (крім поширеного *прізвисько* || *прозвiсько*): *прóзвище* (Бужанка Ів, Буцин Ст, Видраниця К-К, Гор'янівка Квр, Гороховище Лбм, Древині Ів), *миню́ха* || *миню́ша* (зі значенням ‘образливе прізвисько’ (Берестяни, Городище Квр, Залухів Рт); *применю́ха* (Романів Лц), *меню́х* (Видраниця Рт), *назві́сько* у значенні ‘прізвисько’, *фамілія* (Доросині Рж), *вiддумка* (Липно Квр), *прізва* (Острів'я Шц), *вiслови* (Древині Ів), *псéвдо* (Синове Ст), *вiзвiська* (Рівне Лбм), *псевдо́німи* (Погiньки Квл), *вiдiрки* (Годомичі Мн), *тутулі́* (Довжиця Мн). На позначення західнополіських сімейно-родових антропонімів послуговуються лексемами: *по-гу́личному* || *по-у́личному* || *по-ву́личному* (Гута Рт, Журавичі Квр, Залухів Рт); *по-двориську* (Буцин, Дубечне Ст); *по-двiрньо́му* (Острів'я Шц), *по-пудвiр'ю* (Пульмо Шц); *по-клiчно́му* (Білін Квл), *ву́личне ймéння* (Дубечне Ст).

У статті на матеріалі прізвиस्क жителів Західного Полісся проведено гуцульсько-західнополіські лексичні паралелі, встановлено спільне і відмінне в семантиці діалектизмів – твірних основ неофіційних антропонімів, виокремлено назви, не зафіксовані в західнополіських говірках.

I. Гуцульсько-західнополіські лексичні паралелі: *Байка́р*, *Байо́ха* [I, 57–58], *Ба́йкін* (Дерно Квр) ‘які розказують різні плітки, небилиці’, пор. гуц. *ба́йка* ‘поговор, чутка, вигадка, небилиця; розмова’ [ГГ, 20] і з-пол. *ба́йка* ‘говірка, небилиця’, *байка́р* ‘той, що розповідає небилиці’ [Аркушин I, 7]; *Байстрию́к*, *Байстрию́чка* ‘позашлюбні діти’ (Ветли Лбш, Видраниця Рт), пор. гуц. *байстрию́к* ‘нешлюбний син’, *байстрию́чка* ‘нешлюбна дочка’ [ГГ, 20] і з-пол. *байстру́к* ‘позашлюбний син’, *байстру́чка* ‘позашлюбна дочка’ [Аркушин I, с. 7–8], хоча в деяких гуцульських говірках для найменування позашлюбних дітей вживані інші лексеми, не виявлені на Західному Поліссі: *копи́лець* || *копильчу́к* ‘байструк’, *копу́лиця* ‘дівчина-байстриючка’ [Піпаш, 83]. Серед прізвиськ, що відображають гуцульсько-західнополіські паралелі, фіксуємо найменування *Баку́н* ‘від прізвища Бакуш’ [СППУ I, 59], пор. гуц. *баку́н* ‘сорт тютюну’ [Піпаш, 10] і з-пол. *баку́н* ‘тютюн’ [Аркушин I, 8]; *Балва́н* ‘малоосвічений’ (Видраниця Рт), *Балва́нко* (Оленине К-К), пор. гуц. *болва́н* перен. ‘хтось нерозумний’ [Піпаш, 15] і з-пол. *балва́н* лайл. ‘дурень’ [Аркушин I, 8]; *Бзі́кавка* ‘любить часто сперечатися’ (Підцир’я К-К), пор. гуц. *бзі́к* ‘неврівноважена, нервова людина’ [ГГ, 24] і з-пол. *бзі́к* переважно в множині *бзі́кі* ‘роздратування, вередування’, *бзі́кати* ‘сердитися, дратуватися’, *бзі́коватий* ‘такий, що швидко сердиться’ [Аркушин I, 17]; *Більмо́* [СППУ I, 113], *Більма́й* (Воютин Лц), пор. гуц. *більма́н*, *більма́ч* ‘людина з витрішкуватими очима’ [ГГ, 25] і з-пол. *біл’мо́* || *бил’мо́* згруб. ‘око’, *більма́й* згруб. ‘людина з великими очима’ [Аркушин 2000 I, 21]; *Бузько́* ‘худий і високий’ (Заболоття Рт, Прилісне Мн), пор. гуц. *бу́зько* ‘лелека’ [ГГ, 30] і з-пол. *бу́зько* ‘лелека’ [Аркушин I, 35]; *Канто́вата Голова́* ‘за формою голови’ (Сильне Квр), *Канто́вий* ‘за формою тіла’ [СППУ II, 29], пор. гуц. *канто́вий* ‘квадратний, ребристий’ [ГГ, 90] і з-пол. *канто́ви* || *кантува́ти* ‘такий, що має форму, близьку до прямокутника’ [Аркушин I, 208]; *Карака́тиця* (Пнівне К-К), *Карако́та* (Заболоття Рт), *Караку́ш* (Холоневичі Квр), пор. гуц. *карака́ти* ‘старе, зношене взуття; взуття великого розміру’, *карака́тий* ‘з великою стопою (про людину)’ [ГГ, 91] і з-пол. *карача́й* знев. ‘невисока кривонога людина’ [Аркушин I, 211]; *Ла́хман* (Залісоче, Липно Квр), пор. *лахма́й*, *лахмо́тник* ‘обідранець,

брудний' [Грінченко II, 348], гуц. *лахман* 'старий (про одяг)' [ГГ, 110] і з-пол. *лахман* 'стара дірява одежина' [Аркушин I, 279]; *Лупавка* 'часто кліпає очима' (Цумань Квр), *Лупик* 'має великі очі' [СППУ II, 159], пор. гуц. *лупакі* знев. 'очі' [ГГ, 115] і з-пол. *лупати* 'кліпати очима' [Аркушин I, 293]; *Мотіль* 'швидкий' (Суськ Квр), *Мотильок* (Гута Рт), пор. гуц. *мотіль* 'метелик' [Піпаш, 105] і з-пол. *мотіль* 'метелик' [Аркушин I, 320]; *Мощний* 'кремезний, сильний' [СППУ II, 279], пор. гуц. *мощний* 'міцний, сильний' [ГГ, 126] і з-пол. *мощни* 'сильний, міцний' [Аркушин I, 321]; *Пацюрка*, *Пацюрочка* 'низького зросту' (Ветли Лбш, Сильне Квр, Шклинь Гр), пор. гуц. *пацьорки* 'намисто, коралі' [Піпаш, 134] і з-пол. *пацюрка* 'намистина', *пацьорки* 'намисто' [Аркушин I, 33]; *Петльова* 'дуже бліда' (Синове Ст), *Петльований* (Сильно Квр), пор. гуц. *петльована* мука 'борошно вищого сорту', *петлювати* 'тонко молоти пшеничне зерно' [Піпаш, 135] і з-пол. *петльовани* || *петльовий* 'пшеничне борошно тонкого помолу' [Аркушин II, 42]; *Пісок* 'має велике обличчя' (Журавичі Квр), пор. гуц. *пісок* знев. 'рот, обличчя' [ГГ, 148] і з-пол. *пісок* згруб. 'обличчя' [Аркушин II, 47]; *Ропуха* || *Рапуха* 'повна, низького зросту' (Затурці Лк), 'на Новий рік у школі мала костюм жаби' (Завітне Квр), пор. гуц. *ропуха* 'велика сіра жаба' [ГГ, 161] і з-пол. *ропуха* || *рапуха* 'велика жаба' [Аркушин II, 120]; *Студінь* 'так називав холодець' [СППУ III, 111], пор. гуц. *студенець* 'холодець' [ГГ, 179] і з-пол. *студенець* || *студень* 'холодець' [Аркушин II, 183]; *Товкáč* 'лисий' (Домашів Квр), пор. гуц. *товкáč* 'дерев'яний стрижень у ступі, макогін' [ГГ, 186], хоча гуц. *товкáč* 'кремезний чоловік' [Піпаш, 194] і з-пол. *товкáč* 1. 'дерев'яний пристрій розтовкувати картоплю, зварену для свиней'. 2. 'невеличкий кілочок для набивання порошу в гільзу' [Аркушин II, 220]; *Файка* 'курив люльки' [СППУ III, 173], пор. *файка* 'люлька', *файкувати* 'курити люльку' [ГГ, 193] і з-пол. *файка* 'люлька для куріння' [Аркушин II, 220]; *Файний* 'дуже гарний' [СППУ III, 173], пор. гуц. *файний* 'гарний, добрий' [ГГ, 193] і з-пол. *файний* 'гарний, красивий' [Аркушин I, 220]; *Хамула* 'повільні' (Привітне Гр, Хотешів К-К), пор. гуц. *хамула* 'незграбний, вайлуватий чоловік' [Піпаш, 210] і з-пол. *хамула* 'неповоротка лінива людина' [Аркушин II, 224]; *Хромий* || *Храмой*, *Хромко*, *Хромуль* [СППУ III, 216], *Хромусь* (Романів Лц) 'за

особливостями ходи', пор. гуц. *храмати* 'шкутильгати, шкандибати', *хромак* 'кульгава вівця', *хромий* 'кульгавий, кривий' [ГГ, 203] і з-пол. *хромати* 'кульгати'; *Цибак* 'високий' (Домашів Квр), пор. гуц. *цибак* 'насінний пагін цибулі, частику' [ГГ, 206] і з-пол. *цибак* 1. 'мундштук люльки'. 2. 'насінний пагін цибулі' [Аркушин ІІ, 239], *Ціха, Ціхо, Ціхон, Ціхо-Ціхо* 'часто вживали це слово' (Берестяни, Клепачів Квр), пор. гуц. *ціхо* 'тихо' [ГГ, 208] і з-пол. *ціхо* 'вигук, висловлює наказ мовчати' [Аркушин ІІ, 243].

У неофіційній комунікації гуцулів і поліщуків для найменування прізвиськами людей, які мають великі губи, однаково використовують назви, похідні від лексем *варга* і *гемба*: *Варгай, Варгата, Варгатий, Варгуля* 'мають великі губи' [СППУ І, 172], пор. гуц. *варга* знев. 'губа' [ГГ, 33] і з-пол. *варгела, варгі* знев. 'губи людини', *варгач* 'губатий чоловік', *варгена* 'губата жінка' [Аркушин І, 44]; *Гемба, Гембар, Гембаровський, Гембач* [СППУ І, 288], *Гембатий* (Копачівка Рж), *Гембочка* (Сильне Квр), *Гембусь* (Журавичі Квр) 'ті, що мають великі або повні губи', пор. гуц. *гемба* знев. 'губа' [ГГ, 52] і з-пол. *гемба* знев. 'губа' [Аркушин І, 118], польське *gęba*.

Окремо групу становлять гуцульські діалектизми – твірні основи прізвиськ, семантика яких різна порівняно із західнополіськими діалектними словами. Якщо на Західному Поліссі *бáхуром* і *бáхуркою* називають позашлюбних дітей [Аркушин І, 12] і це відтворено в прізвиськах: *Бáхор* 'позашлюбний син', *Бáхурка* 'народила позашлюбну дитину' [СППУ І, 84], то в гуцулів лексема *бáхур* має інше семантичне наповнення: 'дитина, частіше хлопець', 'пустун, бешкетник', [ГГ, 22], 'волоцюга, негідник' [Піпаш, 11]. Фіксуємо й інші прізвиська такого зразка: *Бамбетль* 'повний і неповороткий' [СППУ І, 67], пор. гуц. *бамбетиль* 'дерев'яний розсувний тапчан' [ГГ, 20] і з-пол. *бамбет* 'лава для сидіння зі спинкою' [Аркушин І, 11]; *Бігме* 'постійно вживає це слово' (Зубильне Лк), пор. гуц. *бігме* 'вигук, дійсно так, точно' [Піпаш, 13] і з-пол. *бігме* 'присягання Божим іменем, їй-богу' [Аркушин І, 20]; *Бенда* 'повільно ходить' (Берестяни Квр), пор. гуц. *бенда* знев. 'повна жінка' [Піпаш, 12] і з-пол. *бенда* 'стрічка, яку дівчата вплітають у коси' [Аркушин І, 14]; *Благій* (Тур Рт), гуц. *благій* 'лагідний, спокійний' [ГГ, 26] і з-пол. *благій* 'худий'

[Аркушин I, 22], *Váтра* (Копачівка Рж), пор. гуц. *váтра* ‘вогнище, багаття, вогонь’ [ГГ, 34] і з-пол. *váтра* 1. ‘рештки згорілих дров чи трісок’. 2. ‘залишки перегорілої соломи’ [Аркушин I, 45]; *Рóндиль* ‘має великий ніс’ (Романів Лц), пор. гуц. *рóндель* || *бритва́нка* || *рóнгля* ‘посудина для смаження м’яса тощо’ [ГГ, 157] і з-пол. *рондил’* ‘великий кухоль’ [Аркушин II, 126]; *Теребі́ло* ‘дуже багато їв’ [СППУ III, 134], пор. гуц. *теребі́ти* перен. ‘багато їсти’ [ГГ, 183] і з-пол. *теребі́ти* 1. ‘обрубувати гілляки зі зрізаного дерева’, 2. ‘виймати рештки їжі із зубів за допомогою сірника’ [Аркушин II, 195];

II. Гуцульські діалектизми як твірні основи прізвицьк, що не зафіксовані в західнополіських говірках.

У лексичній номенклатурі західнополіських прізвицьк виявлено специфічні гуцульські діалектизми, що “чужі” для мовлення поліщуків, але колоритно “пристосовані” в неофіційних особових іменуваннях із яскравою мотиваційною ознакою: *Ба́дьо* [СППУ I, 56], пор. гуц. *ба́дьо* 1. ‘назва мешканця низовини’. 2. ‘звертання до старшого, незнайомого чоловіка’ [ГГ, с. 20]; *Балаба́н*, *Балаба́ниха* [СППУ I, 60], пор. гуц. *балаба́н* ‘неспритний, незграбний чоловік, хлопець’ [Піпаш, 10]; *Барабо́лиха* ‘повна’ (Романів Лц), *Барабо́ля* ‘учитель біології’ (Прилісне Мн), ‘має круглий ніс, що нагадує картоплину’ (Холоневичі Квр), пор. гуц. *барабо́лі* ‘картопля’ [ГГ, 20]; *Бе́льбас* ‘повний’ (Затурці Лк), ‘лінивий’ (Воєгоща К-К), *Бе́льбаси* (Новий Двір Тр), пор. гуц. *бе́льбас* ‘лінтюх, неповороткий велетень’ [Піпаш, 12]; *Бе́цкиї* (Сильне Квр), пор. гуц. *бе́цкатиси* перен. ‘нервувати, сердитися (про людину)’; *Бле́дало* ‘який ніколи не сидить вдома’ (Заболоття Рт), пор. *бле́дати* ‘вести розгульне життя’ [Піпаш, 14]; *Брінза* ‘дуже любить сир’ [СППУ I, 142], пор. гуц. *бриндза* ‘спеціально приготовлений для зберігання посолений сир’ [ГГ, 29]; *Ву́йка* (Липно Квр), *Ву́йко*, *Ву́йочко* ‘які так називали своїх дядьків’ (Сильне Квр), пор. гуц. *ву́йко* ‘брат матері або батька’ [ГГ, 42]; *Гали́ція*□*ниха* ‘родом із Галичини’ (Підцир’я К-К), пор. гуц. заст. *гали́ція*□*н* ‘галичанин’, *гали́ція*□*нка* ‘галичанка’ [ГГ, 52], *Га́дзі* ‘хороші господарі’, *Газди́ня* ‘хороша господиня’ [СППУ I, 238], *Газду́н* ‘предки якого родом із Карпат’ (Радовичі Тр), гуц. *га́зда* ‘господар; добрий господар’ [ГГ, 51], *Дзига́р* (Ветли Лбш), *Дзига́ре́то* ‘який так говорив на цигарку’ (Сильне

Квр), *Дзигáрок* ‘низького зросту’ [СППУ I, 311], пор. гуц. *дзигáр* ‘сигарета’ [ГГ, 59], *Дíлда* ‘високого зросту’ [СППУ I, 318], пор. гуц. *дíлда* знев. ‘висока огрядна жінка’ [Піпаш, 48]; *Дíдо* ‘після народження онука всім хвалився, що він уже *дíдо*’ (Майдан-Липненський Мн), пор. гуц. *дíдо* 1. ‘те саме, що дід’; 2. ‘старий чоловік’ [ГГ, 60], *Дúка* [СППУ I, 342], пор. гуц. *дúка* ‘багач’ [ГГ, 64], *Кóгут* ‘умів співати по-півнячому’ (Сильне Квр), ‘від прізвища півень’ (Хотешів К-К), пор. гуц. *когúт* ‘півень’ [ГГ, 98]; *Лабабáй*, *Лабáй* [СППУ II, 122], пор. гуц. *лаба* знев. ‘нога людини’, *лабáтий* ‘про людину з великими (довгими) ногами’ [ГГ, 108]; *Лáйдак* || *Лайдáк* (Сильне Квр), пор. *лáйдак* ‘бездільник’ [Грінченко II, 341], гуц. *лáйдак* || *лайдáк* знев. ‘ледар’, *лáйдачка* ‘ледарка’ [ГГ, 109], *лайдакувáти* ‘ледарювати’ [Піпаш, 91]; *Льóна*, *Льóнавка* ‘багато говорять’ (Журавичі, Озеро Квр, Майдан-Липненський Мн), пор. гуц. *льóна* ‘пліткарка’, *льопотúн* ‘балакучий чоловік, базіка’, *льопотúха* ‘балакуча жінка, базіка’ [ГГ, 116]; *Мéшти* ‘родина родом із Галичини, так називали *туфлі*’ (Лаврів Лц), пор. гуц. *мéшти* ‘туфлі’ [ГГ, 122]; *Нíнік*, *Нíньки* ‘говорять *нині*, *ниньки* замість *тепер*, *сьогодні*’ (Кримне Ст, Сильне Квр), пор. гуц. *ніні*, *нініка*, *нінька* ‘сьогодні, тепер’ [ГГ, 133]; *Тóрба* ‘повна’ (Воєгоща К-К, Скреготівка Квр), *Тóрба з Дúстом* ‘мала великий живіт’ (Липно Квр), пор. гуц. *тóрба* знев. ‘дуже повна жінка’ [Піпаш, 194]; *Трембíта* ‘довгий час жив на Гуцульщині’ [СППУ III, 152], пор. гуц. *трембíта* духовий музичний інструмент – дерев’яна труба, зроблена зі смерекового дерева, обвита березовою корою’ [ГГ, 188]; *Фарисéй*, *Фарисе́йка* ‘хочуть показати себе кращими за іншими’ [СППУ III, 175], пор. гуц. *фарисéй* ‘лицемір, облуда’ [Піпаш, 206]; *Фíфан* (Заболоття Рт), пор. гуц. *фіфак* ‘сомовпевнений, гордий’ [ГГ, 197]; *Хамзá* ‘за особливостями мовлення’ [СППУ III, 200], пор. *хамзúти* знев. ‘паяжати’ [ГГ, 200]; *Хлам* ‘дуже неохайно їв’ [СППУ III, 204], пор. гуц. *хламати* знев. 1. ‘жадібно їсти’. 2. ‘хапати щось’ [ГГ, 202]. Як бачимо, деякі з наведених гуцульських діалектних слів співзвучні до західнополіських, наприклад, *Кóбис* ‘часто повторює це слово’ (Берестяни Квр), пор. гуц. *кобíс* || *кобíх* сполучник ‘коли б ти, якби ти’ [ГГ, 103]. На Західному Поліссі вживають сполучник *коб* ‘коли б, якби’, але прізвисько зберігає гуцульську назву.

Отже, аналіз гуцульської лексики як твірної бази прізвищ жителів Західного Полісся дозволив виділити гуцульсько-західнополіські діалектні паралелі, яких серед описаного матеріалу найбільше. Бачимо, що деякі тотожні лексеми часто відрізняються семантикою, пор. з-пол. *ба́хор* ‘позашлюбний син’ і гуц. *ба́хур* ‘дитина, частіше хлопець’, ‘пустун, бешкетник’ і т. ін. Оригінальні гуцульські діалектизми, не властиві західнополіським говіркам, але вживані в прізвиських, пор. *Ву́йко, Газді́ня, Дзигáрок, Кóгут*. Це вкотре переконує в тому, що прізвиська – надзвичайно оригінальні мовні одиниці, які, з одного боку, підвладні діалектній нормі, а з іншого – мінливі й оказіональні.

Умовні скорочення назв районів

В-В – Володимир-Волинський
Гр – Горохівський
Ів – Іваничівський
Квл – Ковельський
Квр – Ківерцівський
К-К – Камінь-Каширський
Лбм – Любомльський
Лбш – Любешівський

Лк – Локачинський
Лц – Луцький
Мн – Маневицький
Рж – Рожищенський
Ст – Старовижівський
Тр – Турійський
Шц – Шацький

Список умовних скорочень

гуц. – гуцульське
з-пол. – західнополіське
заст. – застаріле
згруб. – згрубіле

знев. – зневажливе
лайл. – лайливе
перен. – переносне
пор. – порівняємо

Список використаних джерел

Аркушин 2000 – Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : у 2-х т. / Григорій Львович Аркушин.– Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000.

ГГ – Гуцульські говірки. Короткий словник / [відп. ред. Я. Закревська]. – Л., 1997. – 232 с.

Грінченко – Словарь української мови / [упоряд. з дод. влас. м-лу Б. Д. Грінченко]. – К. : Вид-во АН УСРС, 1907–1909. – Т. I–IV.

Піпаш – Піпаш Ю. О. Матеріали до словника гуцульських говірок / Ю. О. Піпаш, Б. К. Галас. – Ужгород : Вид-во Ужгород. нац. ун-ту, 2005. – 266.

СППУ – Словник прізвищ північно-західної України : у 3-х т. [упоряд. Г. Л. Аркушин]. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009.

Список використаної літератури

1. Лесюк М. П. Прізвиська жителів гуцульських сіл / М. П. Лесюк // *Przezwiseka i przydomki w językach słowiańskich*. – Część I. – *Rozprawy Slawistyczne*. 14. – Lublin, 1998. – S. 227–240.

2. Негрич М. Скарби гуцульського говору: Березові / М. Негрич. – Л. : Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – С. 199–207.